

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ ГР. СВИЩОВ

РЕЦЕНЗИЯ

Изготвил рецензията: доц. д-р Веселин Димитров Попов, научна специалност 05.02.08 „Приложение на изчислителната техника в икономиката“, катедра „Бизнес информатика“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Основание: На основание чл. 70 от Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, решение на факултет „Мениджмънт и маркетинг“ за откриване на процедура по публична защита и заповед № 636/28.06.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Автор на дисертационния труд: Мартин Олегов Александров – докторант по професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Приложение на изчислителната техника в икономиката“ към катедра „Бизнес информатика“ при СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов.

Тема на дисертационния труд: „Бизнес модел за конкурентноспособна отворена наука“.

Научен ръководител: Проф. д-р Красимир Шишманов

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Основната изследователска теза на научното изследване е, че българските научни издания могат да се интегрират в световното научно и информационно пространство чрез адаптивна и отворена система, която да спомогне за усъвършенстване на бизнес процесите, свързани с публикационната дейност на научно списание. В тази насока се предлага подхода за внедряване на уеб базирана система с отворен код за управление на научни списания (Open Journal System – OJS), разработена от Public Knowledge Project (PKP).

Целта на дисертационния труд е да се разработи стратегия за адаптиране на бизнес модела на научно издание към принципите и изискванията на концепцията „Отворена наука“.

1. *Обект* на изследване в дисертационния труд е процесът на интеграция на българските научни издания в световното научно и информационно пространство.

2. *Предмет* на изследване е адаптацията на научно списание към OJS (по примера на списание „Бизнес управление“).

3. *Структура.* Представеният дисертационен труд съдържа увод, три глави, заключение, библиография, приложения, списък на използваните понятия и абревиатури, списък на фигурите, списък на таблиците. В основния текст са включени 24 фигури и 8 таблици. Разработката е в обем от 163 страници. Дисертационният труд е добре структуриран, има логическа последователност между главите.

4. *Списъкът на използваната литература* включва 148 литературни източника. От тях 40 са на български език.

5. *Приложения*. Към дисертационния труд има осем приложения, като текстът в приложенията е в обем от 42 страници.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. *Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем*

Дисертационният труд е посветен на *актуален научен проблем*, свързан с дигиталната трансформация и интеграцията на научни издания в международните наукометрични бази данни. В увода се очертава актуалността, като тя се свързва с производство, обработка, съхранение и обмен на огромни масиви мултидисциплинарна информация. Посочва се, че дигиталната трансформация формира нови механизми на взаимодействие между членовете на научната общност, свързани с предоставяне на свободен, открит достъп до цялата научна информация, интеграция на периодичните издания в световното научно и информационно пространство. Очертават се причините, които подтикват университетските издателства да предприемат активни стъпки за включване на публикации в международните наукометрични бази данни.

Уводът отговаря на изискванията, ясно формулирайки обект, предмет, цел, задачи и изследователска теза. За постигане на изследователската цел авторът си поставя за изпълнение пет задачи, от които две теоретични и три практико-приложни. *Поставените задачи* са изпълнени на добро ниво.

Използваната *методология* е описана в увода. Приложени са научноизследователски методи и подходи, включително системен анализ, сравнителен анализ, системен подход, икономически анализ, метод на моделиране. Освен това за апробиране на резултатите са използвани методите и техниките на визуализацията и прототипирането. Използваните подходи и методи може да се определят като подходящи и резултатни.

Формулирани са *ограничителни условия*, които позволяват на автора да се фокусира в очертаната насока на изследване.

Предложеният авторски метод е тестван експериментално. Основните резултати от изследването са внедрени в СА „Д. А. Ценов“ гр. Свищов.

В *първа глава* е направено проучване на инициативата „Отворена наука“ за споделянето на научни ресурси. Очертани са предизвикателствата при публикуване с отворен достъп и защитата на интелектуалната собственост. Представена е същността и са проучени системите за научни електронни библиотеки, институционални хранилища, електронни архиви и електронни журнални системи. Описани са характеристиките на най-добрите световни, а също и на действащите в България системи от такъв тип. Разгледана е унификацията на учените и научните публикации, като в тази връзка са формулирани два проблема, които изискват решение. Поставен е акцент върху

политиките за развитие и утвърждаване на научните изследвания в България. Очертани са проблемите и предизвикателствата пред научната общност в условия на глобализация и конкурентна среда, посочени са предприетите действия.

Втора глава е посветена на особеностите при изграждането на бизнес модел на научно списание. Представена е концепцията за бизнес идея, бизнес модел и бизнес стратегия чрез представяне на дефиниции за понятията и приемане на подходящите за целите на научното изследване. Предложено от автора е становище за бизнес модел. Акцентът е поставен на бизнес моделите. Коментирани са моделите на Портър и Business Model Canvas. Обяснен е процесът на подаване и публикуване на статия в научно списание като бизнес модел. Създадена е пътна карта, която включва два обособени етапа с планирани дейности. Представени са резултатите от създаването и анализа на пътната карта. Посочена е необходимостта от преминаване към нов бизнес модел. Представени са етапите, дейностите и задачите за подготовката за преминаване към нов бизнес модел. Представени са възможностите за адаптация на бизнес модел. Описани са онлайн методите за реализация на бизнес модела.

В *трета глава* е описана реализацията на бизнес модела за адаптация на списание „Бизнес управление“ към OJS. Авторът посочва, че бизнес моделът, предлагащ процедурата за въвеждане на научно списание в интернет базирана система за обслужване, поддържане и управление на електронни публикации с помощта на OJS, е адаптиран за научно списание „Бизнес управление“ на СА „Д. А. Ценов“, Свищов. Авторската идея е тествана експериментално, първоначално на тестов сървър. Реализацията на предлаганото решение използва академичен сървър, като основните резултати са внедрени в СА „Д. А. Ценов“. Описана е методологията на изследването и етапите на реализация, която се базира на адаптирания вариант на Quint-Report. Методологията включва шест етапа, в които са описани прилежащите дейности. В края са формулирани изводите и перспективите за по-нататъшни изследвания. Описани са действията, които са извършени на експерименталния етап, дефинирането на функции и роли на потребителите на системата, настройване на системата и използването на статистически данни.

Основните изводи са формулирани след трета глава. Описани са основните резултати от дисертационния труд, чрез които се потвърждава формулираната от автора изследователска теза. В частта „Измеримост“ е посочена насоката за влияние на резултатите от внедряването на бизнес модела за отворена наука.

В *заключението* авторът е направил препоръки по отношение на възможностите за използване на резултатите от научното изследване и е формулирал основните изводи.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд.

Използваният стил в дисертационния труд е научен и показва добрата теоретична подготовка и практически опит на докторанта в изследваната област. Обемът на дисертационния труд е от 163 страници (основен текст), което съответства на изискванията за научни изследвания от подобен вид. Отделните глави са съразмерни и

свързани в логическа последователност. Използвани са достатъчен брой фигури (24 бр.) и таблици (8 бр.), които спомагат за нагледно представяне на съдържанието.

Цитирането е коректно, посочени са източниците под таблиците и диаграмите, което ясно очертава приноса на автора – дали е чуждо, адаптирано или собствената разработка. Използвани са голям брой литературни източници – 148. В списъка на използваните литературни източници се откриват пет, в които Мартин Александров е съавтор или автор (без да претендирам за изчерпателност), което показва активно ангажиране на докторанта в публикационна дейност по темата на дисертационния труд.

Използваният инструментариум включва научноизследователски методи и подходи, включително системен анализ, сравнителен анализ, системен подход, икономически анализ, метод на моделиране, техники на визуализиране и прототипиране.

От получената *справка за уникалност* (от нея са изключени приложенията, част от които са нормативни документи публикувани на сайтовете на СА „Д. А. Ценов“ и Elsevier) се вижда, че в проверката за дължина на фразата КС1 съответствието е 21.26%, а дължина в думи КС2 е 13.94%. За това повторение може да се каже, че е в рамките на допустимото, като се има предвид, че в него е включен един доклад (7.41% повторяемост) на докторанта и научния му ръководител, термини, изброявания и части с нормативен текст.

Авторефератът отговаря на изискванията и точно отразява съдържанието на дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Дисертационния труд съдържа научни и научно-приложни приноси. Приемам всички, дефинирани от автора приноси.

Като най-значими мога да посоча следните научни приноси:

- Предложени са универсални, функционални модели на web приложение, обработващо данни в реално време, които могат да се ползват за основа на разработката на софтуерно приложение, обслужващо нуждите на научно издателство / списание и разрешаващо в голяма степен технологичните им проблеми.
- Разработен и описан е метод за използване на електронни отворени списания;
- Разработен е софтуерен прототип на база на единия предложен универсален, функционален модел с цел установяване успешността и приложността на модела. Към момента на завършване на изследването, прототипът работи повече от шест месеца успешно в продукционна среда с минимална нужда от поддръжка.

Както посочва авторът, предложеният модел на приложението е универсален и може да се приложи за различни научни списания в рамките на университета.

Дисертационният труд предлага развитие на концепцията „Отворена наука“ и надграждане с бизнес модел на научно издание и неговото апробиране.

Налична е информация, че *предложените от докторанта идеи и резултати* са намерили отзвук и признание в специализираната научна литература. Добър пример за това е доклада Multi-Website Single-Repository Architecture for E-Journal Web Platform, в който докторантът е съавтор, който е индексирен в Scopus и има цитирания.

IV. Препоръки и бележки по дисертационния труд.

Всички важни бележки и препоръки, които съм направил към дисертационния труд в процеса на неговото обсъждане са отразени. Нямам препоръки към представения окончателен вариант на дисертационния труд.

Имам един въпрос към автора на дисертационния труд, а именно: Какъв подход може да се използва за адаптацията на няколко научни издания в един университет към Open Journal System?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Дисертационният труд има структура и обем необходими за подобен вид научно изследване. Проучени са значителен брой литературни източници.

Дисертационният труд има теоретична и практическа част. Най-важно от практическата част е разработения прототип, който работи успешно повече от шест месеца в продукционна среда.

Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и практически умения за самостоятелни научни изследвания и отговаря на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“.

На база гореизложеното, считам че дисертационният труд на Мартин Олегков Александров представлява самостоятелно изследване по актуален и значим проблем, както за теорията, така и за практика на информационните технологии. Трудът съдържа необходимите научни и научно-приложни приноси и отговаря на всички изисквания и критерии за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка „Да“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Приложение на изчислителната техника в икономиката“ на Мартин Олегков Александров.

29.08.2024 г.

.....

(доц. д-р Веселин Попов)